

GROEISPUURT ZORGT VOOR HOOFDBREKENS

22 nieuwe basisscholen in Eindhoven in tien jaar

Brainport Regio Eindhoven staat voor een enorme groeispurt. In tien jaar tijd moeten er 100.000 woningen bijkomen. Dat betekent: betere infrastructuur, meer ov, meer huisartsen en: meer scholen en leerkrachten. Is dat realistisch? "Niet de leerkrachten maar de onderwijshuisvesting is de grootste bottleneck."

TEKST EN FOTOGRAFIE MARTIN VAN ROOIJ

Het tekort aan personeel in het basisonderwijs is niet uniek. Ga op zondagavond maar eens uit eten. Veel restaurants zijn tegenwoordig op zondag – een dag waarop de omzetten normaal gesproken goed zijn – gesloten vanwege een gebrek aan personeel. Ook in de zorgsector, de installatiebranche en de techniek schreeuwen ze om mankracht (m/v).

In de regio Eindhoven *lijkt* het lerarentekort nog verder op te lopen. Lijkt – lees vooral verder. Eerst de context. Onlangs dreigde de in Veldhoven gevestigde chipmachinefabrikant ASML – een belangrijke pijler onder het economisch succes van

Brainport – uit Nederland te vertrekken. Het Rijk, de gemeente Eindhoven en andere partijen staken daar een stokje voor (zie kader: 'Operatie Beethoven'). Samen tuigden ze een omvangrijk programma op om ASML, begin oktober nog het waardevolste bedrijf aan de Amsterdamse effectenbeurs, te behouden voor Eindhoven en voor Nederland. Waarom? Omdat ASML veel geld oplevert, voor *heel* ons land. Niet alleen in de vorm van inkomen, maar ook in de vorm van diverse soorten belastingen.

STERKE GROEI

ASML verwacht de komende tien jaar sterk te gaan groeien – met in zijn slipstream talloze toeleveranciers in de regio Zuidoost-Brabant. Naar verwachting komen er in het komende decennium in de regio Eindhoven zo'n 70.000 extra arbeidsplaatsen bij. Om de groei te kunnen opvangen zijn de komende 10 tot 15 jaar zo'n 100.000 extra woningen nodig. Het aantal kinderen tussen de 0 en 17 jaar groeit de komende tien jaar met 12.300. Ongeveer de helft daarvan zal naar de basisschool gaan. Kortom: er moeten extra scholen en extra leerkrachten komen.

Peter Tijs is bestuurder van SKPO, een koepel met 35 scholen in Eindhoven en Son en Breugel. Hoewel veel schoolleiders (en stichtingen voor po) personeelskrachte aanmerken als belangrijkste

“In deze regio lesgeven op een basisschool is wezenlijk een ander vak dan elders in Nederland.”

Bestuurder Peter Tijs van SKPO, een koepel met 35 scholen in Eindhoven en Son en Breugel.

punt van aandacht dan wel bron van zorg (zie pagina 9-12 in deze uitgave) ligt Tijs niet wakker van een gebrek aan mensen. “Wij hebben geen tekort. Niet aan leerkrachten en evenmin aan schoolleiders. Waarom niet? Omdat wij ons met ons personeelsbeleid nadrukkelijk profileren als een aantrekkelijke werkgever. Dat werpt zijn vruchten af. Als mensen bij ons op sollicitatiegesprek komen, vragen we ook nadrukkelijk: wat wil *jij* ? Ieder jaar stappen zo’n vijftig leerkrachten van andere onderwijsorganisaties over naar SKPO.”

Dat aantrekkelijke werkgeverschap vloeit volgens Tijs voort uit de filosofie die SKPO hanteert. “We geven ruimte en vertrouwen en zijn echt van de bedoeling, van de ‘Verdraaide organisaties’ van Wouter Hart. Onze directeuren zijn integrale schoolleiders met veel verantwoordelijkheid en speelruimte. We werken bijvoorbeeld met een lumpsumbekostiging. Hoe de directeuren hun budget inzetten, bepalen ze in hoge mate

zelf. Verder investeren we stevig in scholing en professionalisering. Dat vinden schoolleiders en leerkrachten aantrekkelijk. En op de dag van de leraar zetten we onze 1200 medewerkers in de schouwburg in het zonnetje en tonen we onze waardering. Geen educatieve component die dag, gewoon een leuke middag samen-zijn.”

Het basisonderwijs in de Brainportregio ziet er (iets) anders uit dan elders, aldus Tijs, die zelf voorzitter is van de kerngroep van de Brainportscholen. “Ons onderwijs stoelt op drie pijlers. De eerste is contextrijk leren; scholen gaan aan de slag met vragen uit de omgeving. De tweede pijler is het 3O-model: ontwikkelen, ontwerpen en ondernemend leren. De derde pijler is internationalisering. Twee keer per jaar vergaderen we met alle besturen samen. De neuzen van alle 259 basisscholen in alle 21 Brainportgemeentes staan dezelfde kant op. Best bijzonder, toch?”

CREATIEF DENKEN

De lat gaat overigens nog verder omhoog, vervolgt hij. “We zijn een propositie aan het schrijven over de rol van het primair onderwijs binnen Operatie Beethoven. De voorstellen voor de investeringen in het onderwijs in deze regio die er nú liggen, focussen vooral op het mbo, het hbo en het wo. Dat kan slimmer, want creatief en oplossingsgericht leren denken begint natuurlijk op de basisschool.”

De basisscholen in de regio Eindhoven hebben overigens niet als doel leerlingen te interesseren voor techniek en technologie, zegt Tijs. “Waar het ons om gaat, is het creatief denken te stimuleren – en daar kun je niet vroeg genoeg mee beginnen. Aan de andere kant: als je graag creatief denkt, is technologie misschien wel echt jouw ding. Vroeg mee beginnen dus. Een collega van me zei:

‘Onze leerlingen zijn in feite de printplaatjes voor de technologen van morgen.’ Wij willen dat leerlingen ontdekken waar hun interesses en talenten liggen. Als dat in de *technologie* ligt: prima.”

SCHOOL MET WOONTOREN EROP

Als personeelstekort niet op één staat op zijn lijst met aandachtspunten, wat dan wel? Tijs: “Onderwijshuisvesting. Daar

gaat een groot deel van mijn tijd in zitten. De discussies over wat er in de toekomst nodig is, lopen overigens nú al. Ik stel vast dat we niet altijd op één lijn zitten met de gemeente Eindhoven.

“Als de prognoses kloppen, hebben we in Eindhoven 22 extra basisscholen nodig. Waar moeten die komen?”

Als een oude school moet worden afgebroken behoudt die plek zijn onderwijsbestemming, ook al moeten er huizen worden gebouwd.

Eindhoven heeft op dit moment 53 basisscholen. Als de prognoses voor de groeicijfers kloppen, hebben we er 22 extra nodig! Waar moeten die komen, terwijl er zoveel woningen gebouwd moeten worden en de bereikbaarheid ook moet worden verbeterd? Kortom: de huisvesting van het onderwijs is misschien wel onze grootste uitdaging. Dat realiseert de gemeente Eindhoven zich trouwens ook. Als een oude school moet worden afgebroken behoudt die plek voortaan zijn onderwijsbestemming, ook al moeten er ook meer huizen worden gebouwd. Verder worden de basisscholen die we nu verbouwen of nieuw bouwen groter gemaakt dan op grond van de huidige demografische gegevens nodig is, puur om de toekomstige groei te kunnen opvangen. Verder zullen we functies misschien moeten combineren: de school op de onderste verdiepingen en daar bovenop een woontoren.”

STEUN VAN ASML

Geld lijkt (in de regio Eindhoven) niet het grootste knelpunt. Zo stelt ASML zich financieel garant voor diverse woningbouwprojecten in de regio. Daardoor zijn de risico's voor de bouwers en investeerders te overzien en kan de bouw starten. Is zoiets ook mogelijk met betrekking tot het onderwijs? “We zijn met ASML in gesprek. Waar dat toe leidt weet ik niet, maar we voelen ons in ieder geval gesteund. Zo wil het bedrijf bijdragen aan extra zorg voor neurodivergente leerlingen. Niet omdat neurodivergente mensen misschien goed functioneren binnen een bedrijf als ASML maar puur uit maatschappelijke verantwoordelijkheid.”

Ook de leerlingenpopulatie is in Eindhoven wezenlijk anders dan elders in ons land, stelt Tijs. “ASML haalt op jaarbasis honderden kenniswerkers naar deze regio. Gemiddeld heeft een school in Eindhoven 44 nationaliteiten, met uitschieters tot 88. Op al die schoolpleinen wordt met een deel van de ouders Engels gesproken en in alle jaarlagen worden nieuwkomers opgenomen. Die andere populatie leidt ook tot andere functie-eisen die gesteld worden aan leerkrachten. Leerkrachten die redelijk Engels spreken, hebben de voorkeur. Als een kind van 7 jaar uit Oekraïne of Brazilië voor het eerst in Eindhoven naar school gaat, moet je met de ouders kunnen communiceren. Gelukkig kunnen de meeste SKPO-scholen kiezen; op onze vacatures komen voldoende kandidaten af.”

NIEUWKOMERSONDERWIJS: VAK OP DE PABO?

Nieuwkomers vragen iets extra's van leerkrachten, die toch al schapen met minstens vijf poten moeten zijn. Tijs: “Vanuit Brainport is een coördinator nieuwkomersonderwijs aangesteld. Die heeft niet alleen een boost gegeven aan het nieuwkomersonderwijs, maar ook aan de professionalisering van het onderwijs in onze stad. We zijn nu met Fontys en pabo De Kempel in Helmond in gesprek om te kijken of het nieuwkomersonderwijs een stevigere component kan worden in de opleiding tot basisschoolleerkracht.”

Zijn er nog andere punten die aanleiding zijn tot zorg? Tijs: “Ja, de beëindiging van de NPO-gelden. Die gelden waren tijdelijk – dat wist iedereen. Je kon dat geld dus niet aanwenden voor structurele verplichtingen. Toch is dat op sommige plaatsen gebeurd, temeer omdat de overheid aangaf dat er iets voor in de plaats zou komen. Maar het nieuwe kabinet heeft die belofte ingetrokken; er komt vrijwel niets voor terug. Schoolbesturen hebben daardoor de tering naar de nering moeten zetten, sommige scholen moeten daardoor terug in formatie. Ook wij. Gelukkig kunnen wij het intern opvangen.”

ONDERWIJSREGIO IN OPRICHTING

We verplaatsen ons pakweg tien kilometer in noordelijke richting. Willem Kock is bestuurder van Best Onderwijs, een stichting met acht kindcentra in Best. Daarnaast is hij penvoerder van de op te

OPERATIE BEETHOVEN

In het kader van ‘Operatie Beethoven’ investeren het rijk en de regio Eindhoven de komende jaren samen 2,5 miljard in de toekomst van ASML en Brainport. Het geld is bedoeld voor woningbouw, gezondheidszorg, infrastructuur en talentonderwijs. Eindhoven zelf heeft de ambitie om tussen nu en 2040 40.000 woningen te bouwen. Bij een gemiddelde bezettingsgraad van 2,2 personen per woning betekent dat een groei van het aantal inwoners van een kleine 90.000 (tegen 240.000 nu). In de stad zelf zijn naar schatting 22 extra basisscholen nodig.

Bestuurder Willem Kock van Best Onderwijs, een stichting met acht kindcentra in Best.

richten Onderwijsregio Brabant-Oost, die als doel heeft het personeelstekort te bestrijden. Is dat tekort nijpend? Zijn collega Tijs (zie hierboven) heeft immers geen vacatures. Kock: “Wij bij Best Onderwijs evenmin. Alle groepen zijn bemand. Wel kampen we met verborgen tekorten door zwangerschapsverloven. Gelukkig heeft iedere school een flexpool waarmee de gaten kunnen worden gedicht. Maar let op: door de schaa sprong die in deze regio plaatsvindt, gaat alles schuiven. Daar moeten we op anticiperen

– en dat doen we ook. Als Peter Tijs zegt dat er alleen al in Eindhoven 22 basisscholen bij moeten komen, dan is het duidelijk dat we de mouwen moeten opstropen.”

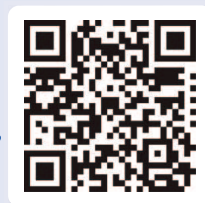
Hoe dan? Kock: “We hebben een plan van aanpak geschreven voor de onderwijsregio Brabant-Oost. In dat plan is uiteraard aandacht voor de aanpak van het lerarentekort, maar ook voor het probleem van de huisvesting. Als ik voor Best spreek: hier verwachten we de komende tien jaar vier- tot vijfhonderd extra leerlingen in te schrijven in het basisonderwijs. Het is maar de vraag of we die kunnen opvangen op de huidige scholen. Dan maar nieuwe scholen bouwen? Dat is lastig, want wat als het gaat om een tijdelijke piek? De gemeente wil niet bouwen voor leegstand. Het is een ingewikkelde vraag.” En de leerkrachten? Kock: “Uit de laatste onderzoeken blijkt dat we in onze regio een tekort hebben van vijf procent. Er zijn dus meer leerkrachten nodig. Overigens daalt het lerarentekort in onze regio een beetje. Waarom? Omdat sommige gemeenten momenteel niet groeien, omdat ze niet kunnen of willen bouwen.”

Voordat kan worden gedacht aan een campagne om meer leerkrachten te werven moeten een paar stappen worden gezet, aldus Kock. “Allereerst moet er een betere arbeidsmarktanalyse komen. Wat zijn de oorzaken van het lerarentekort in deze regio? Mogelijk kunnen pabo’s meer studenten werven en kan het rendement van de pabo’s omhoog, door de uitval op de pabo’s te vermindern. Ook moeten we kijken naar de oorzaken van uitval in het werkveld zelf; relatief veel net gestarte leerkrachten geven er al na een paar jaar de brui aan. Verder kan het ziekteverzuim misschien wel omlaag.” En leerkrachten verleiden meer uren te gaan werken: is dat een idee? “Dat betwijfel ik. Onderwijsmensen zijn hartstikke loyaal. Het laatste wat ze willen is dat hun klas naar huis gestuurd wordt. Dan werken ze liever wat meer. De betrokkenheid van onderwijsmensen is enorm.”

IPC IN EINDHOVEN

Salto is een (andere Eindhovense) onderwijsstichting, met 19 openbare basisscholen, 2 scholen voor speciaal basisonderwijs en een internationale afdeling op twee locaties. Die laatste zijn met name voor (de kinderen van) anderstalige kenniswerkers interessant. Het onderwijs wordt voor de helft gegeven in het Nederlands en voor de andere helft in het Engels. Beide locaties bieden het International Primary Curriculum (IPC) aan. Dit curriculum is overal ter wereld hetzelfde. Dat betekent dat een kind dat in Eindhoven bijvoorbeeld de eerste drie jaren IPC heeft gevolgd na verhuizing naar een ander land (in principe) probleemloos kan instromen in het vierde jaar.

Meer info: salto-internationalschool.nl.

Scan me